

Верховний
Суд

ЦИВІЛЬНИЙ ПОЗОВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Сергій Фомін,
суддя Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду

СУДОВА ПРАКТИКА

Право вимоги

Право на стягнення шкоди за цивільним позовом родичами особи, яка була визнана потерпілою та померла під час судового розгляду справи:

якщо смерть потерпілого, якому було завдано шкоди злочином, настала з причин, які НЕ пов'язані з неправомірними діями засудженого, а особи, які були визнані потерпілими після зазначеної події, не надали доказів на підтвердження факту прийняття спадщини, то такі особи обмежені в праві вимагати стягнення витрат, яких зазнав той потерпілий, якому було безпосередньо завдано шкоди злочином

Постанова ККС ВС від 21.05.2019, № 171/2854/14

Право вимоги

Право прокурора пред'явити цивільний позов в інтересах держави:

виникає за наявності підстав, передбачених ч. 3 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру», тобто якщо захист цих інтересів не здійснює або здійснює неналежним чином орган державної влади, орган місцевого самоврядування чи інший суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження, а також у разі відсутності такого органу

Постанова ККС ВС від 21.11.2019, № 668/5277/16-к

Право вимоги

Право вимагати відшкодування шкоди, завданої майну мають також особи, які хоч і не є власниками, але володіють майном на праві господарського відання, оперативного управління або на іншій підставі, передбаченій законом чи договором (речове право) (статі 386, 395, 396 ЦК України)

суд має вирішити питання про залучення до участі у справі власника майна як третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача у порядку, передбаченому статтями ЦПК України

Необхідність обґрунтування підстав для захисту прокурором інтересів держави в суді:

за відсутності у позовній заяві обґрунтування підстав для захисту прокурором інтересів держави в суді, цивільний позов прокурора про відшкодування витрат, понесених лікарнею, на лікування потерпілого задоволенню не підлягає

Постанова ККС ВС від 21.01.2020, № 559/55/15-к

Постанова ККС ВС від 11.09.2019, № 397/533/18

Належний відповідач

Обов'язковою підставою для настання відповідальності юридичної або фізичної особи за шкоду, завдану їхнім працівником, є заподіяння шкоди саме у зв'язку та під час виконання своїх трудових (службових) обов'язків.

Постанова ВП ВС від 25.07.2018, справа №914/820/17

Належний відповідач

Відшкодування шкоди, завданої особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними у зв'язку з психічним розладом, її батьками:

При вирішенні питання про стягнення шкоди з батьків особи, яка не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними у зв'язку з психічним розладом або недоумством, обов'язковому встановленню судом підлягають обставини, які достовірно вказують на те, чи знали батьки такої особи про її психічний розлад на момент завдання шкоди та чи вжили заходів щодо запобігання шкоди

Постанова ККС ВС від 25.02.2020, № 594/996/18

Належний відповідач

Належний відповідач за цивільним позовом у кримінальному провадженні за ст. 286 КК, якщо відповідальність було застраховано іноземною страховою компанією:

цивільним відповідачем у кримінальному провадженні за ст. 286 КК може бути страхова компанія в Україні, кореспондент іноземної страхової компанії, яка застрахувала цивільну відповідальність засудженого, власника транспортного засобу, за договором міжнародного страхування «Зелена карта» та є страховиком

Постанова ККС ВС від 13.04.2021, № 199/4877/19

Належний відповідач

Зобов'язана особа у деліктному зобов'язанні щодо відшкодування шкоди, завданої автомобілем, що належить роботодавцю, а не водію:

шкода, (в тому числі моральна), завдана внаслідок дорожньо-транспортної пригоди з вини водія, який на відповідній правовій підставі керував автомобілем, що належить роботодавцю, відшкодовується власником (володільцем) цього джерела підвищеної небезпеки, а не безпосередньо винним водієм

Постанова ККС ВС від 19.06.2019, № 630/163/16-к

Постанова ККС ВС від 14.03.2019, № 632/1400/16-к

Належний відповідач

Відшкодування шкоди, завданої військовослужбовцем з використанням джерела підвищеної небезпеки:

шкода, заподіяна військовослужбовцем під час несення служби за використання джерела підвищеної небезпеки, закріпленого за правом оперативного управління за військовою частиною, що має статус юридичної особи, відшкодовується цією військовою частиною

Постанова ККС ВС від 02.07.2020, № 570/1531/17

Належний відповідач

ПРОТЕ:

Відшкодування шкоди за дії працівника, що за своїм змістом не впливають з виконання ним службових обов'язків:

у випадку заподіяння працівником шкоди діями, що за своїм змістом не впливають з виконання ним службових обов'язків, в тому числі обов'язків військової служби, юридична або фізична особа не несе відповідальності за шкоду, спричинену вказаним працівником

Постанова ККС ВС від 22 травня 2019 року у справі № 237/3076/16-к

Належний відповідач

Відшкодування шкоди з особи, яка виконує обов'язки на підставі цивільно-правової угоди:

той факт, що особа виконує обов'язки на підставі договору на виконання послуг з надання персоналу та використовує джерело підвищеної небезпеки на підставі цивільно-правової угоди, НЕ свідчить про наявність між такою особою та власником джерела підвищеної небезпеки трудових відносин, а тому підстави для стягнення з володільця джерела підвищеної небезпеки відшкодування шкоди та витрат на правову допомогу, відсутні

Постанова ККС ВС від 28.05.2019, № 672/1537/17

Лікування потерпілого

Особа, з якої стягуються витрати на лікування потерпілого за кордоном:

якщо особа, яка має здійснити страхове відшкодування (регламентну виплату), не надає згоди на лікування потерпілого за кордоном, такі витрати на лікування належить стягнути зі засудженого

Постанова ККС ВС від 15.08.2019, № 463/1685/17

Лікування потерпілого

Благодійний внесок на користь лікувального закладу не підлягає стягненню з обвинуваченого:

сума благодійних внесків, внесених потерпілим на користь лікарні, не підлягає стягненню з обвинуваченого, оскільки ці кошти не відносяться ні до процесуальних витрат, ні до шкоди, завданої потерпілому внаслідок кримінального правопорушення

Постанова ККС ВС від 01.11.2018, № 403/329/17

Витрати, пов'язані з проведенням поминальних обідів:

не належать до витрат на поховання та не підлягають відшкодуванню при вирішенні цивільного позову у кримінальному провадженні

Постанова ККС ВС від 09.10.2019, № 753/23826/16-к

Постанова ККС ВС від 19.03.2020, № 185/687/18

Моральна шкода

Критерії визначення розміру відшкодування моральної (немайнової шкоди):

розмір відшкодування моральної (немайнової) шкоди суд визначає залежно від характеру та обсягу страждань (фізичних, душевних, психічних тощо), яких зазнав потерпілий, характеру немайнових втрат (їх тривалості, можливості відновлення тощо) та з урахуванням інших обставин, в тому числі стану здоров'я потерпілого, тяжкості вимушених змін у його життєвих і виробничих стосунках, ступеню зниження престижу, ділової репутації, час та зусилля, необхідні для відновлення попереднього стану, виходячи з засад розумності, виваженості та справедливості

Постанова ККС ВС від 03.10.2019, № 709/1173/17

Моральна шкода

Визначення розміру грошового відшкодування моральної шкоди:

розмір грошового відшкодування моральної шкоди становить предмет оціночної діяльності суду та визначається залежно від визначених ЦК критеріїв з врахуванням вимоги розумності та справедливості, а не на підставі висновку експертизи.

Постанова ККС ВС від 07.04.2020, № 572/3209/17

Моральна шкода

Врахування факту встановлення інвалідності потерпілому при задоволенні позову про відшкодування моральної шкоди на користь його матері:

Той факт, що особа змушена здійснювати постійний догляд за особою, яка внаслідок вчинення злочину за станом здоров'я не може реалізувати свої права самостійно та якій встановлено інвалідність другої групи, свідчить про зміну її звичайного способу життя, що є належним обґрунтуванням її статусу потерпілої та позову матері потерпілого про відшкодування моральної шкоди

Постанова ККС ВС від 06.06.2019, № 425/3850/15

Моральна шкода

Неможливість стягнення із кожного засудженого моральної шкоди в однаковому розмірі, завданої злочином за відсутності ознак співучасті:

якщо заподіяна моральна шкода особами, які вчинили спільні дії щодо потерпілого за відсутності ознак співучасті, не є наслідком цих спільних дій, стягнення із кожного засудженого моральної шкоди в однаковому розмірі є необґрунтованим

Постанова ККС ВС від 11.09.2019, № 472/41/18

Шкода від ДТП

Значення попереднього звернення до страхової компанії із заявою про виплату страхового відшкодування для відшкодування шкоди потерпілому внаслідок ДТП:

застосування положень Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» у кримінальному судочинстві не повинно суперечити його засадам і обмежувати права потерпілого. Той факт, що потерпілий не звертався до страхової компанії із заявою про виплату страхового відшкодування, не є підставою для відмови у задоволенні позовних вимог до страховика

Постанова ККС ВС від 17.10.2019, № 401/1688/17

Шкода від ДТП

Стягнення заподіяної потерпілому внаслідок ДТП моральної шкоди у повному розмірі із засудженого, відповідальність якого застрахована за договором страхування:

покладання обов'язку з відшкодування шкоди у межах страхового відшкодування на страхувальника, який уклав відповідний договір страхування і сплачує страхові платежі, суперечить меті інституту страхування цивільно-правової відповідальності, а тому покладення на засудженого, який уклав зазначений договір, обов'язку відшкодувати потерпілому моральну шкоду у повному розмірі є необґрунтованим

Постанова ККС ВС від 04.03.2020, № 639/681/19

Аналогічні правові позиції

Постанова ККС ВС від 03.02.2021, № 564/2640/18

Постанова ККС ВС від 16.01.2020, № 756/399/18

Постанова ККС ВС від 11.11.2020, № 712/9045/18

Постанова ККС ВС від 19.11.2019, № 404/5777/18

Шкода від ДТП

Визначення розміру моральної шкоди потерпілому - фізичній особі, яка зазнала ушкодження здоров'я під час ДТП, не від суми страхової виплати, а від страхової суми:

Проведення судом розрахунку сум на відшкодування моральної шкоди не від суми страхової виплати, а від страхової суми, не узгоджується зі ст. 26-1 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» та становить неправильне вирішення цивільного позову

Постанова ККС ВС від 26.09.2019, № 712/6628/17

Постанова ККС ВС від 22 10.2019, № 678/329/18

Шкода від ДТП

Порядок виплати податку на додану вартість у сумі страхового відшкодування:

виплата страхового відшкодування безпосередньо страхувальнику здійснюється без податку на додану вартість, який повертається страхувальнику після надання документів про оплату запчастин / відновлюваного ремонту на суму, що включає податок на додану вартість, в межах суми страхового відшкодування. У разі, якщо страхові суми не перераховуються безпосередньо потерпілим, а спрямовуються на придбання у платника податку на додану вартість послуг по ремонту, заміщенню, відтворенню застрахованого об'єкта, які мають бути використані в процесі його ремонту, то розрахунок суми виплати на таке придбання здійснюється з урахуванням сум податку на додану вартість, які включаються до вартості й виділяються окремим рядком

Постанова ККС ВС 15.01.2019, № 311/1683/17

Шкода від ДТП

Повернення пошкодженого автомобіля цивільному відповідачу (обвинуваченому) після відшкодування ним його повної вартості:

невирішення судом питання про передачу цивільному відповідачу залишків пошкодженого транспортного засобу цивільного позивача після відшкодування ним збитків (його повної вартості станом до ДТП) є неправильним застосуванням норм матеріального права

Постанова ККС ВС від 01.10.2019, № 454/1846/17

Шкода від ДТП

Обставини, що підлягають доказуванню при відшкодуванні шкоди особам, які перебували на утриманні потерпілого, що загинув внаслідок ДТП:

У випадку заявлення особами, які перебували на утриманні потерпілого, який загинув внаслідок ДТП, у межах кримінального провадження цивільного позову до страхової компанії про відшкодування шкоди, завданої смертю потерпілого, доказуванню підлягає не лише факт родинних відносин, а й обставини, за яких особа перебувала на утриманні померлого та потребувала матеріальної допомоги

Постанова ККС ВС від 09.07.2020, № 756/8644/19

Шкода від ДТП

Неможливість стягнення шкоди із зазначених осіб у солідарному порядку з роботодавця та особи, яка керувала транспортним засобом під час виконання трудових обов'язків:

оскільки шкода, завдана джерелом підвищеної небезпеки з вини особи, яка виконуючи трудові обов'язки, на відповідній правовій підставі керувала транспортним засобом, що перебував у володінні роботодавця, відшкодовується саме володільцем цього джерела підвищеної небезпеки, а не безпосередньо особою, яка керувала транспортним засобом, стягнення шкоди із зазначених осіб у солідарному порядку є необґрунтованим

Постанова ККС ВС від 26.05.2020, № 201/722/18

Аналогічна правова позиція

Постанова ККС ВС від 29.10.2019, № 133/1041/17

Шкода від ДТП

Спори щодо відшкодування шкоди на підставі Закону України №1105 - XIV повинні вирішуватися на підставі законодавства, яке було чинним на момент виникнення в потерпілого права на її відшкодування.

Право на відшкодування шкоди настає з дня встановлення потерпілому МСЕК стійкої втрати професійної працездатності.

Постанова ВП ВС № 210/3177/17 від 20.11.2019

Процесуальні питання

Відсутність у захисника засудженого права порушувати питання про неправильне вирішення цивільного позову в частині стягнення зі страховика відшкодування матеріальної шкоди:

захисник засудженого не має права порушувати питання про неправильне вирішення цивільного позову в частині стягнення зі страховика відшкодування матеріальної шкоди, оскільки відповідно до вимог п. 1 ч. 1 ст. 425 КПК засуджений, його законний представник чи захисник мають право подати касаційну скаргу лише в частині, що стосується інтересів засудженого

Постанова ККС ВС від 21.03.2019, № 758/8167/16-к

Процесуальні питання

Збільшення апеляційним судом суми відшкодування по цивільному позову шляхом постановлення ухвали про зміну вироку:

якщо рішення по цивільному позову не впливає на обсяг обвинувачення, правову кваліфікацію кримінального правопорушення та призначення покарання, то збільшення судом апеляційної інстанції суми відшкодування шкоди шляхом постановлення ухвали про зміну вироку не погіршує становища обвинуваченого та не суперечить засадам кримінального провадження

Постанова ККС ВС від 28.05.2019, № 619/1425/15-к

Процесуальні питання

Порушення процесуальних прав цивільного відповідача як підстава для скасування судового рішення:

не направлення апеляційним судом цивільному відповідачу копій ухвали про відкриття апеляційного провадження та апеляційних скарг учасників судового провадження, не повідомлення про дату апеляційного розгляду кримінального провадження, а також не направлення копій судових рішень, ухвалених за результатом розгляду провадження, суперечить вимогам п. 1 ч. 1 ст. 401 КПК та є підставою для скасування судового рішення через істотне порушення вимог кримінального процесуального закону, зокрема процесуальних прав цивільного відповідача

Постанова ККС ВС від 10.12.2019, № 404/5818/17

Процесуальні питання

Право цивільного відповідача на апеляційне оскарження ухвали слідчого судді про накладення арешту на майно з метою забезпечення цивільного позову:

цивільний відповідач, у силу п. 9 ч. 1 ст. 393 КПК, має право на апеляційне оскарження рішення слідчого судді, ухваленого з метою забезпечення цивільного позову, оскільки питання, які виникають під час вирішення цивільного позову, безумовно стосуються прав та інтересів як цивільного позивача, так і цивільного відповідача

Постанова ККС ВС від 05.11.2020, № 757/12845/20-к

Процесуальні питання

Збільшення розміру витрат на правову допомогу за цивільним позовом у кримінальному провадженні не є зміною розміру вимог про відшкодування шкоди, завданої злочином, оскільки такі витрати є одним з видів процесуальних витрат, вирішення питання щодо яких врегульовано положеннями глави 8 КПК

Постанова ККС ВС від 05.08.2020, № 753/10028/18

Процесуальні питання

Заборона стягнення судового збору з обвинуваченого (засудженого), який несе цивільну відповідальність (при вирішенні у межах кримінального провадження цивільного позову):

При вирішенні у межах кримінального провадження цивільного позову стягнення судового збору з обвинуваченого (засудженого), який несе цивільну відповідальність, не допускається

Постанови ККС ВС від 23.01.2019, № 187/291/17

Постанови ККС ВС від 13.06.2019, № 140/224/18

Постанови ККС ВС від 28.05. 2019, № 619/1425/15-к

Процесуальні питання

Вирішення питання про сплату судового збору законними представниками малолітнього потерпілого, які не мають статусу потерпілого, при подачі цивільного позову щодо відшкодування моральної шкоди у власних інтересах:

Цивільні позивачі, які є законними представниками малолітнього потерпілого, які не визнані потерпілими у кримінальному провадженні, звільнені від сплати судового збору на підставі п. 2 ч. 1 ст. 5 Закону України «Про судовий збір»

Постанова ККС ВС від 25.02. 2020, № 404/6345/16-к

Відсутність співзалежності між сумою відшкодування за цивільним позовом і розміром завданої кримінальним правопорушенням шкоди, вказаним в обвинуваченні:

сума відшкодування за цивільним позовом у кримінальному провадженні не обов'язково має збігатися з розміром завданої злочином шкоди, вказаним в обвинуваченні, яке суд визнав доведеним, оскільки ці правові явища мають неоднакову юридичну природу, відрізняються за критеріями визначення і правовими наслідками.

Постанова ККС ВС від 04.06.2019, № 135/112/17

Постанова ККС ВС від 12.12.2019, № 486/1423/17

Верховний
Суд

Дякую за увагу!